

37.000.000 Rusov umira!

Ljudje, Slovenci!

V Ameriki kurijo stroje s koruzo, kopice žita gnijejo v skladiščih, evropska mesta se potapljajo v alkoholu in veseljenju... v širnih stepah Rusije pa čaka 37.000.000 ljudi na smrt od lakote.

Solčna žega je izsušila rusko zemljo in uničila žitne kalle v zemlji, požgala travnike in želišča. Ljudstvo je pojedlo zadnje živinče in poslednjo bilko in sedaj umira... Ruske matere rotijo v zadnjem obupu evropsko in ameriško ljudstvo, da reši vsaj njih otroke, same pa se udajajo v strašno usodo smrti.

37.000.000 ljudi strada, od katerih preči 19.000.000 neposredna smrt, če se v zadnjem hipu vse človeštvo ne zave svoje najsvetejše dolžnosti do sobratov. Dr. Nansen, ki vodi v Rusiji prehranjevalno akcijo Zveze rdečih križev, je v septembru l. 1921 prosil evropske vlade za posojilo v znesku 5.000.000 funtov sterlingov (okoli 7 milijard naših kron). Ta znesek bi zadostoval, da se prežene belo ženo s povoljških poljan. Toda Evropa je bila gluha, tista Evropa, v kateri je samo Anglija izdala 20.000.000 funtov sterlingov za blokado Rusije, tista Evropa, v kateri je samo mala Slovenija popila v enem letu tretjino zahtevane vsote.

Čas hiti in vsako uro se množe grobovi ob Volgi. V dvajseti uri so vendar pričela razna humanitarna društva zbirati prispevke za pomoč Rusiji. Na nas je, da kolikor je to mogoče, zbrišemo s sebe greh brezbrčnosti in trdosrčnosti. Obračamo se zato na vse ljudi, ki bivajo v Sloveniji, da prispevajo za ruske ljudi, ki gladi umirajo. Ljudje, pomagajte ljudem! Slovenci, pomagajte otrokom, starišem in vdovam tistih milijonov ruskih vojakov, ki so s hekatombami svoje krvi v Karpatih gradili temelje vaše svobode. Kristjani, usmilit se kristjanov! Kmetje in delavci prihitite na pomoč kmetom in delavcem.

Odbor za pomoč gladujočim v Rusiji.

Poziv.

Podpisani ustanavljajo s sedežem v Zagrebu »Jugoslovansko novinsko delniško družbo«.

1. Društvo se bo bavilo z izdajanjem časopisov, brošur, knjig in drugih tiskarskih del v lastni ali komisijski nakladi in z nabavo in vodstvom tiskarske obrti.

2. Društvo se ustanavlja za nedoločen čas.

3. Temeljna glavnica znaša 8 milijonov kron.

4. Delniška glavnica znaša 8 milijonov kron in je razdeljena na 20.000 delnic po 400 kron, glaseča se na dohodila.

5. Predhodno se izda 10.000 delnic s tekočo številko od 1 do 10.000. Ostalih 10.000 se pušča uvidenosti ravnateljstva, da jih odda po potrebi.

6. Upisovanje delnic začne 10. aprila do vključno 30. aprila t. l.

7. Upis in vplačila se izvrši na sledeči način: Pri vpisu se plača 30 odstotkov vsake delnice in 20 kron vpisnine za vsako delnico. Rok ostalega vplačila pa odreja ravnateljstvo.

8. Za položena vplačila se izdajo začasna potrdila; ko bo društvo registrirano se bodo proti tem potrdilom izdale delnice.

9. Učelniki si pridružujejo pravico imenovati prvo ravnateljstvo za dobo treh let. Enako si pridružujejo pravico oddaje podpisanih delnic po svoji uvidenosti. Za oddane delnice se bodo vrnila omenjena vplačila brez obresti.

10. Glavna skupščina se bo objavila v službenih »Narodnih novinah«.

Vplačevanja se izvršujejo v sledečih mestih: »Francosko-srbska banka«, Beograd, »Jadranska banka«, Beograd, »Hrvatska ekskomptna banka«, Zagreb, »Prva hrvatska štedionica«, Zagreb, »Slavonska banka«, Zagreb, »Jugoslovanska banka«, Osijek, in vse njihove podružnice.

V Zagrebu, 31. marca 1922.

Mihajlo Avramović, narodni poslanec, Beograd; Jovan Banjanin, bivši član jugoslovanskega odbora v Londonu, urednik, Zagreb; Roko Bradanović, častni konzul SHS in veletrgovac, Praga; Albert Comisso, zemljoradnik, posestnik, Sokolovac; dr. Branko Čubrić, zdravnik, Sarajevo; inž. Konstantin Čutuković, mestni svetnik, Osijek; dr. Pavao Frelch, odvetnik, Karlovec; dr. Julije Gazzari, bivši član jugoslovanskega odbora, Šibenik; Rudolf Giamio, ravnatelj »Slobodne Tribune«, Zagreb; Franjo Götz, posestnik, Zagreb; dr. Gustav Gregorin, bivši član jugoslovanskega odbora, Ljubljana; Dušan Gruvić, urednik, Zagreb; Stjepan Hraštovac, zemljoradnik, Dubrava pri Gradušah; Jakob Jakopič, posestnik, zemljoradnik, Koprivnički Bregi; Jovan M. Jovanović, minister v p., Beograd; dr. Ivo Karlović, vseuč. docent, Zagreb; dr. Marko Kasumović, odvetnik, Go-

spić; Marin Katunarić, profesor, Split; dr. Ljuba Leontič, bivši član jugoslovanskega odbora, Dubrovnik; Ivan Malinar, urednik, Zagreb; Milan Marjanović, bivši član jugoslovanskega odbora, ravnatelj »Slobodne Tribune«, Zagreb; dr. Božidar Marković, univ. profesor, Beograd; Ivan Meštrović, Zagreb; Ljuba Mihajlović, minister v p., Beograd; dr. Adolf Mihalić, banski svetnik v p., Zagreb; Lujo Milič, posestnik, Slano, Dalmacija; Ivan Novak, trgovec, Zagreb; dr. Juraj Pečarević, odvetnik, Zagreb; Josip Penić, obrtnik, Zagreb; dr. Živko Petričić, minister v p., Zagreb; dr. Ivo Politić, odvetnik, Zagreb; dr. Ljubo Radić, konzularni uradnik, Beograd; dr. O. Rybar, odvetnik, bivši član mirovne delegacije, Ljubljana; inž. arh. Edo Schön, prof. visoke tehn. šole, Zagreb; dr. Pero Sljepčević, bivši član jugoslovanskega odbora, tajnik »Prosvete«, Sarajevo; dr. Ivo Spevec, odvetnik, Zagreb; dr. Cvjetan Spužević, odvetnik, Mostar; dr. Paja Stanišić, odvetnik, Zemun; dr. Nikola Stojanović, bivši član jugoslovanskega odbora, Sarajevo; dr. Ivo Tartaglia, župan, Split; dr. Dinko Trinajstić, bivši predsednik jugoslovanskega odbora, Vrbnik na Krku; dr. Juraj Turić, prof., Zagreb.

Reka in Trst.

Trst, 7. aprila 1922.

Reka še vedno vzdihuje pod težo svoje žalostne usode in strašnimi političnimi razmerami, v katerih živi že dolgo tri leta. Tri leta živi nesrečno mesto v obupnih razmerah in še nedavno je upalo, da pride skorajšnja rešitev. Ali zadnji dogodki so vrgli mesto v še večji obup. Stanje v katerem se nahaja sedaj mesto Reka, je nezno. Mesto, ki je hiralo že tri leta, je sedaj popolnoma zadušeno. Konstituenta ne deluje, zato lahko rečemo, da je v mestu stanje brezvladja. Večina konstituante sklepa na jugoslovanskem ozemlju, manjšina pa, ki je ostala na Reki, si ne zna pomagati! Večina se noče povrniti na Reko, dokler se ne izpolnijo vsi pogoji, ki jih je postavila v znani resoluciji in katera zahteva med drugim tudi odstranitev vseh tujcev z Reke in reških uradov ter prepuščenje ustvarjanja reške neodvisne države ter reševanje reških vprašanj pristnim Rečanom, to se pravi: pristnemu in ne improviziranemu reškemu ljudstvu.

Medtem se mesto potaplja v vedno večjo anarhijo in beraštvo. Važno vprašanje silijo drugo za drugim na dan, a reševati in rešiti jih nima kdo.

Predvčerajšnjim se je zopet sestala manjšina konstituante pod predsedstvom podpredsednika Atilija Depolija, ki je naznanil, da so izročili legijonarji oblast konstituante in da so prevzeli vzdrževanje reda orožniki. Prečital je nato spomenico, v kateri se ugotavlja, da bodo morali javni uradi prenehati s poslovanjem, ako konstituta ne ukrene takoj nujne ukrepe. Finančno stanje je nevezdržno.

Konstituta se sprejela soglasno predlog poslanca Minija, naj se poveri vodstvo vladnih upravnih poslov podpredsedniku, dokler se ne ustanovi odgovorna vlada. Podpredsednik naj izposluje od zastopnika Italije, komisarja Castellija potreben denar, vsaj za mestno bolnišnico, mestno obožnico, za izplačevanje državnih uradnikov in upokojencev ter za plačevanje nameščenec v tvornici tobaka. Neobhodno je potreben tudi denar za nabavo premoaga, ki je neobhodno potreben za oskrbo mesta s plinom, razsvetljavo in vodo. V nasprotnem slučaju bodo prenehali delovati javni uradi in mesto ostane brez kurjave, razsvetljave in brez vode.

Iz teh besed je razvidno, da so državne blagajne na Reki popolnoma prazne.

Na isti seji konstituante je bila prečtana tudi spomenica reških trgovcev, ki ugotavljajo, da bodo morali zapreti vse svoje trgovine, ako se čim prej ne povabijo člani večine ustavodajne skupščine, da sestavijo zakonito vlado, brez katere je obnove gospodarstva življenja na Reki nemogoča.

Zadnja poročila javljajo, da se reške trgovine skoro popolnoma prazne, deloma zato, ker je blago razprodano (novo pa ne pride), deloma pa poskrto. Fašistične in druge take bande udarajo v trgovine in plenijo. Tudi v nekaterih denarnih zavodih so udarili fašisti in zahtevali denar ter žugali s samokresi. V kratkem, ako ne pride do kakšne politične izpremembe, bo Reka pravo tolovaško gnezdo, v katero se bo stekala vsa zločinska drhal vse Italije, da oropa še to, kar je ostalo. Kaj pa bo počelo obubožno in sestradano brezposelno reško prebivalstvo?

Kaj pa Trst? Tudi njemu prede slab pristanišče spi, trgovina je že davno običala in propada bolj in bolj. Za svobodno luko v Trstu se je izrekla ogromna večina tržaškega javnega mnjenja. Vsi domači krogi zahtevajo, naj vlada stori vendar kak odločilen korak za obnovo gospodarstva živ-

ljenja v našem mestu. Za svobodno luko so se prav glasno izjavili tudi nacionalistični krogi, kljub temu, da se bojijo vsake izredne odredbe glede naših krajev. Oni so za »enotnost« države, zato so predstavniki teh krogov v juridičnem odseku glasovali proti avtonomiji. Kdor je za ohranitev avtonomije, tega proglašajo za »avotriakanta«. Nočejo avtonomije, ker so jo dobile naše pokrajine od nekdanjih avstrijskih ararjev. Treba je izbrisati avtonomije in vse kar spominja na rajno državo. To je njihov argument proti avtonomiji. Pri tem pa pozabljajo, da je bil Trst samostojen še predno je prišel pod Avstrijo, torej še več kakor avtonomen.

Avtonomije tedaj nacionalisti nočejo, imeti pa hočejo prosto luko (porto franco). Ali sedaj jih vprašamo: kdo pa je

dal Trstu svobodno luko, ki je obstoja do leta 1891? Ali niso bili to ravno avstrijski vladarji?

Ako bi hoteli biti dosledni, bi ne smeli zahtevati laški nacionalisti niti svobodne luke v Trstu, ker tudi svobodna luka spominja na Avstrijo in nikakor ne na kakšnega Julija Cezarja.

Ali o tem nočejo laški nacionalisti nič vedeti. Svobodno luko si želijo, kljub temu, da ta opominja na Avstrijo. Zakaj pa si jo želijo? Zato ker bi jim nšla. Sedaj počiva trgovina in zaslužkov ni več. Trgovci propadajo — ni vrag, da bi ne zahtevali svobodne luke, čeprav diši po Avstriji. Laški nacionalisti se vendar ne zadovoljijo s samim nacionalizmom, ampak hočejo imeti v prvi vrsti polne žepe in blagajne, potem pa vse drugo.

Politične vesti.

Zadnja italijanska vojna ladja je zapustila Šibenik. V soboto 9. t. m. na vse zgodaj je zapustila šibeniško luko zadnja italijanska vojna ladja. Pri odpotovanju ni bil na obrežju nihče navzoč. Komaj pa je ladja odplula, je bilo mesto Šibenik vse v zastavah.

Pomoč gladujoči Rusiji. Od 1. januarja do 1. aprila t. l. je Osrednji odbor za pomoč gladujoči Rusiji uporabil na kreditih 1.180.800.000 rubljev in izdal v sovjetskem denarju 5.598.922.000 rubljev. Darov je prejel 508.900.000 rubljev.

NSS v Splitu. Splitški »Novi List« objavlja poziv k pristopu v novo ustanovljeno organizacijo noradne socialistične stranke v Splitu. V kratkem bo tukaj sestanek zaupnikov in pristavšev te stranke.

Za izvedbo rapalske pogodbe. Načelnikstvo reške jug. stranke je poslalo ministru za zunanje stvari dr. Ninčiču v Rapallo sledečo brzojavko: »Zahtevamo izvedbo rapalske pogodbe brez vsakršnega kompromisa ter z neposredno evakuacijo še nezasedenega ozemlja in z morebitno uporabo 16 statuta zveze narodov. Zahtevamo tudi povrnitev vse škode, ki jo imajo Jugoslavi na Reki.«

Organizacija bivših avstro-ogrskih oficirjev je razpuščena. Vlada je razpustila organizacijo bivših avstro-ogrskih častnikov. Uvedla je hišno preiskavo v prostorih te organizacije. Pri tem se je našel le zapisnik ustanovitelj organizacije, med katerimi se nahaja tudi neki Milan Gregorić, vo-hun madžarske propagande v naši državi, ki se sedaj še nahaja v Jugoslaviji.

Mednarodni esperantski kongres. V torek, dne 18. aprila 1922 po praznikih, to je 18. aprila se tukaj sestane mednarodni esperantski kongres, na katerem bo zastopanih 21. držav. Kongresa se udeleži 87 delegatov

Finančna konferenca ruskih obmejnih držav. »Morning Post« javlja iz Helsinkij, da pride Finska, Estonka, Latiška in Poljska koncem aprila v Helsinkij konferenco, ki se bo bavila s finančnimi odnošaji teh držav napram sovjetski Rusiji.

Casopisni glasovi.

»Jutro« prinaša na uvodnem mestu nekrolog umrlemu svojemu uredniku Vitomirju Jelencu.

»Novi čas.« Amerika stoji pred novim orjaškim bojem premogarijev proti premogovnim kapitalistom. Vseled preniknih mezd so premogariji pričeli v nekaterih krajih stavkati, nakar so jih kapitalisti s pomočjo vojašine pomateli iz hiš, ki so last premogovnih kompanij. Ako do prvega aprila ne bodo pogajanja med premogariji in lastniki premogovnikov končala uspešno za premogarije, bodo vsi premogariji stopili v stavko. Dne 1. aprila prične orjaški boj, ki bo zopet pretresel gospodarstvo Amerike.

»Slovenec« poroča na uvodnem mestu o govoru dr. Korošca na nedeljskem shodu na Jesenicah, na katerem je zanimal cepitev Slov. ljudske stranke. Obenem je izrazil upanje, da prihodnje volitve ne bodo prinesle zmage centralistom, temveč onim, ki hočejo državo urediti v sporazumu s Slovenci in Hrvati.

»Slovenski narod« prinaša prevod predgovora znamenite hrvatske knjige »Borba za vrednost svojega jezika«, ki jo je pravkar izdal dr. Iv. Pilar. Predgovor povdarja geslo »Značajev nam treba« in ga vtemeljuje s citati najrazličnejših domaćih in tujih pisateljev. Navaja slovite besede hrvatskega romanopisca K. Š.

Gjalskega: »Oj bedna Hrvatska, skozi milijone svojih ust ponavlja svojo večno molitev: Daj nam, o Bog, poštenega kruha, odpusti nam grehe naše, kakor mi odpustamo svojim dolžnikom in ne pelji nas v skušnjavo, nego nas reši vsega hudega in daj nam značajev, daj nam značajev!« A. G. Matoš označuje svoje rojake na sledeči, rezki način: »Lenobe, prazne glave, slabe duše. V tem se nahaja rakarna hrvatskega narodnega življenja, slabost značaja hrvatskih ljudi. V teku svojih premišljevanj pa je pisatelj prišel do prepričanja, da ta slabost ni samo hrvatska, temveč, da je splošno slovenska. Že za časa Nestorja so Rusi zaklicali tujcem: Naša zemlja je prostrana in bogata, toda reda ni v njej. Pridite in vladajte nad nami! Slovanstvo v Evropi številčno prevladuje in vendar smo v vseh oziirih podložni in inferiorni napram sosedom. Po mnenju pisatelja se nahaja razlog za to bolezen v zgodovini slovenskega življenja, ki se je dolga stoletja odigravalo v okviru zadržnega udejstvovanja, tako da so se socialni, družabni nagoni razvili na škodo individualnih. Moralna slabost slovenskega človeka temelji v pomanjkanju slovenskega individualizma. Zato se je pisatelj lotil naloge, da vtemelji s svojo filozofijo slovenskega individualizma okrepitve in ureditve moralne notranjosti hrvatskega in splošno slovenskega naroda.

Gospodarstvo.

Za zboljšanje naš. prometa

(iz govora Ivana Deržića v narodni skupščini)

(Nadaljevanje.)

Drugi slučaj gospodje je še hušji. V zagrebški direkciji stoji danes nad 5000 natovornih voz, toda ravnateljstvo ni v stanu, da odpravi te vozove, ker nima lokomotiv. To pa zopet zaradi tega, ker sta beogradska in zemunska postaja nedeljavni. Kajti gospodje, dokler sprejema beogradska postaja dnevno 50 vagonov, tako dolgo ne bo dry, niti česa drugega v Beogradu. Ve-

lik škandal je, da sprejema tako velika beogradska postaja dnevno samo 50 vagonov. Temu je kriva slaba prometna služba, ki jo je zakrivilo ministrstvo saobraćaja, ker je potrdilo eksperimente beogradske direkcije. Kakor rečeno, je zadrebško ravnateljstvo ukinilo sprejem tovarnega blaga, ker nima dovolj lokomotiv. Pri tem pa stoji na ogrski meji nad 300 strojev, katere so popravljale ogrske državne železnice in to za normalne in ozke proge. Poleg tega se tamkaj nahaja še 14 lokomotiv, ki so jih popravili v Pešti, in 600 vagonov. To je bilo že 10. januarja t. l. in

tvoji nov dokaz, da naše ministrstvo saobraćaja pošilja naše slabe vagonne in lokomotive v popravilo na Madžarsko ni razmišljalo o tem, kako se ima postopati s »pravilnimi« vozovi in stroji. Prišlo je do spora. Naša vlada dolži ogrsko vlado, ta pa ima lokomotive in vagonne v svojih krepkih. Toda ker se je že pristalo na to, da se naš železniški park popravlja v madžarskih delavnicah in da se ne čaka na reparacije, ki nam jih ogrska dolguje, tedaj bi jaz pričakoval od vsakega pametnega človeka, da napravi tak dogovor, ki bi bil za našo državo kolikor toliko sprejemljiv. Bojim se, da ne obstoja tak dogovor in da stavlja Madžari sedaj večje zahteve in da raditega zadržuje naše stroje. Pri tem pa se nakopičujejo natovornjeni vozovi.

Prehajam na delo železniških direkcij. V najtežjem položaju se je nahajalo beogradsko ravnateljstvo. Vemo, da je izgubilo celokupni arhiv in da je bilo njeno vzpostavitevno delo težavno. Toda ravnateljstvo se ni pobrigalo za promet tako, kakor bi bilo potrebno in od strani ministrstva ni prejelo nobenih navodil. Zato pa je upejala novotarje, ki so vplivale na našo železniško službo naravnost katastrofalno. Prejšnje leto je beogradska direkcija razpisala mesta šefov prometne službe. Celo področje je razdelila na 11 odsekov, ki jih upravljajo postajni načelniki. Tako ima šef načelnik beogradske postaje kot šef prometne službe pod seboj načelnika zemunske postaje, postajenačelnika v Batajnici, Topčideru, Beograd-Sečerna fabrika, Beograd-Klanica in Beograd-Sava. On vodi ves eksekutivni nadzor nad celokupno prometno, komercialno in transportno službo. Gospodje, to je popolno izgrešen sistem. Postajenačelnik je vezan na svojo postajo in ima v tem oziru zadosti posla, ako hoče urediti razmere v svojem delokrogu. Pravcata anarhija pa je, dati mu poleg postajenačelnika službe nadzorništvo nad drugimi postajami. Posledice so se kmalu pojavile. Nastala je nesreča, ker je prometni uradnik beogradske postaje odpuštil proti Zemunu brzovlak, zemunski uradnik pa proti Beogradu lokalni vlak. Vlak sta trčila na mostu in gospod šef prometne službe in beogradske postaje je koj pohitel v Zemun in odstavil dežurnega uradnika in zasliševal prizadete osebe v zadevi, za katero je pravzaprav bil on sam kot šef prometne službe obeh postaj moralno odgovoren. Pri takem stanju ne more noben narodni poslanec verovati, da je železniško osobje krivo slabega železniškega prometa, temveč bo prepričan, da so krivi brezvestni višji uradniki v direkcijah in v ministrstvu saobraćaja. Istotako je s subotičko direkcijo, ki še danes ni urejena in nima nobenih odredkov, še slabše je pri zagrebškem ravnateljstvu, ki je podedovalo dva sistema, avstrijskega in ogrskega. Ko se je ravnateljstvo ustanavljalo, se niso poslušali nasveti dolgoletnih uradnikov, Srbov, Hrvatov in Slovencev, ki so priporočali, da je najprej potrebno osvojiti en sistem, bodisi bivši ogrski, avstrijski, bosansko-hercegovski ali bivši srbski. Temu vprašanju se ni posvetila zadostna pažnja in danes imamo na tamošnjih železnicah pravcato razsulo. Včeraj je prišel k meni nadzornik zemunske kurilnice, ki ima 12 let službe in je bil nameščen po službeni avstrijski shemi. Po prevratu se je kot narodni železničar prostovoljno eksponiral. Nastavil smo ga v Brodu, potem v Vinokovic, končno je bil premeščen kot nadzornik kurilnice v Zemun. Po narodbi se mu je plača izpremenila v dinarsko. Pred petimi dnevi pa je dobil odlok beogradske direkcije, ki ga postavlja za dnevničarja! Gospodje, človeku kar zastane pamet. Človek ima 12 let službe in tu se ga proglašajo kot diurnista. Ravnateljstvo se ni niti pobrigalo, da bi zbralo vse dokumente o njegovi prejšnji službi. V tej zmedbi proglašajo oddeljenje uradnika s tolikimi leti službe za penzijsko kot dnevničarja.

Tudi sarajevska direkcija se nahaja v enakem stanju. Pri prevratu se je to železniško področje nahajalo v povolnem stanju, ker je imela samo uradnike-domaćine, katere je morala sprejeti bivša avstro-ogrška na zahtevo bosanskega sabora. Vseled tega je ta direkcija po prevratu nemoteno nadaljevala svoje delo. Ako pa gospodje, danes pogledate v Sarajevo, tedaj boste tam našli enako zmedo in anarhijo, kakor v Beogradu in Zagrebu. Rekel sem, da se ni gledalo na strokovno usposobljenost in da so se načelniki postavili samo po strankarski pripadnosti in re po službenih letih. To je dejstvo. Meseca februarja 1919. leta so narodni železničarji utemeljili enotno organizacijo in izvršili popolno ujedinjenje. Nismo poznali radikalne, demokrate, samostalne ali socialiste, temveč samo narodne jugoslovanske železničarje. K tej zvezi so pristopili Srbi iz kraljevine Srbije, kakor tudi prečansko osobje. Ko pa smo govorili z načelnikom v ministrstvu in mu dokazovali napačnost njegovega stališča, tedaj se je kvintence njegovega izgovora glasila: to je vaš nesprejemljivi švabski sistem. Toda gospodje, do-

